

Gene Türk Müziği

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Değerli dostum Türker Alkan'ın, Türk müziği konusundaki yaklaşımı (23.11.'97) bağlamında oluşturduğum eleştirel çözümlemeye (28.11.'97) verdiği

yanıtın (30.11.'97) gerek üslubu gerekse mantığı, işi kendisinden hiç beklemediğim bir biçimde trajik bir noktaya çekmiştir.

Alkan, ilk yazısında, Türk müziği için "aşık olanlara her akşam rakıyla tavsiye edilecek bir müziktir bizim musikimiz" derken, ben, bir Türk müziğinden söz açılmayacağını, bunun mutlaka 14. yüzyıla başlayan ve 19. yüzyıl sonunda biten Klasik Türk Müziği ve 1920'lerden sonra kitle kültürünün etkisi altında gelişen Hafif Türk Müziği olarak ikiye ayrılması gerektiğini yazmıştım. Türk müziğinin 'rakı - aşk - acı' bağlamında ele alınmasının ise Cumhuriyet'in ilk yıllarında geliştirilen bu müziğe dönük suçlayıcı yaklaşıma bağlanabileceğini söylemiştim.

Alkan, son yazısında söylediklerimin Kemalislere karşı bir tavır olduğunu dile getiriyor. Alkan'a göre, son yıllarda Kemalizm 'suçlamaları' El Nino kasırgasını bile Atatürk'ün hanesine yazacak kadar ileri götürülmüştür. Doğrusu, bu değerlendirmesini hayretle karşıladım; çünkü, en basitinden, yazımda bir tek Kemalizm ya da Kemalist kelimesi geçmemektedir. Bunu saptadıktan sonra sormak gerekir: Bu nasıl bir mantığın, anlayışın ve zihniyetin ürünüdür? İçinde Kemalizm'le ilgili tek sözcük bulunmayan bir yazıyı hemen Kemalizm suçlayıcılığı ile karşılayıp, hedef göstermek siyaset biliminin konusu olan ideolojik yaklaşımlardan acaba hangisine ve nasıl bir bilimsellik anlayışına tekabül etmektedir?..

Bu, hiç istemeyerek vermek zorunda kaldığım bir yanıtıdır ve bu bağlamda maksadım Türk müziğinden başka bir şeyi konuşmak değildir. İşin bu yanına gelince söylemek istediklerimi hemen özetleyeyim.

1. Ben, ilk görüşümde ısrar ediyorum. Türk müziği en hafifinden 'mağnum'dur diye radyolardan Cumhuriyet'in ilk yıllarında yasaklanmıştır. Bu bilinen gerçeğin eleştirisini ilk kez ben yapmıyorum. Eğer Türk müziğiyle ilgili bu gerçeği eleştiren herkes Kemalizm düşmanlığıyla suçlanacaksa, örneğin, Kemalizm'in en özgün yorumlarından birisini yapmış olan ve şimdi Cumhuriyet Gazetesi'nde yazan Attila İlhan'ı nereye koymak gerekir?

2. Türk müziğinde 'meyhane gerçeği' 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkmıştır. Fakat, bu, müziği yozlaştırmayan özgün bir durumdur; çünkü en önemli saz ve ses ustaları bu pratikte gelişmiştir. Ayrıca, bu müziğin kendi iç sesini koruyarak daha geniş bir kitleye ulaşmasına olanak sağlamıştır. Kaldı ki, saray müziğinin içinde de özellikle Dede Efendi sonrasında halk müziğinden aktarılmış bir duyarlılık söz konusudur. Ne var ki, o da müziğin kendi özgün duyarlılığı ve 'haysiyeti' içindedir.

3. 1950'lerden sonra kitle kültürünün etkisiyle üretilen müzik klasik Türk müziğinden ve bu 'açılma' olgusundan tamamen farklıdır. Bu müzik gerçekten de rakıya meze edilmiştir ve ortaya koyduğu yozlaşmaya açık yapı nihayet arabesk müzikle sonuçlanmıştır. Ne var ki, bilinçli - bilinçsiz bir biçimde bütün bir Türk müziği geleneği bu çerçevede içinde ele alınmış, öyle tanımlanmıştır. Gerçek bu iken, şimdi belli bir zihin düzeyindeki kişilerin aynı mantığı güderek bu müziği yeniden (isterse şaka yollu olsun, üstelik o daha kötüdür...) aşk acısına çare göstermesi ve "rakının Türk müziğine yaygınlık kazandıracağını" söylemesi anlaşılır gibi değildir.

Ayrıca tekrarlamak istediğim bir şey var, klasik müziğinin yaygınlık kazanmasına gerek yoktur. Sorun, o müziğin bittiğini kabul etmektir. Aksi, onun bugünkü yozlaşmış yaklaşımı içinde sürdürülmesine yol açar.

4. Türk müziği bugüne dek ilericilik - gericilik tartışmalarının içinden ele alındı, dolayısıyla dinlenmedi ve tanınmadı. Daima yukarıdaki mantığa mahkûm edildi. Kişiler kendi iç yaşamlarında o müziği dinledilerse de dışarıda onu kınamak ve egemen söylemin mantığıyla tanımlamak istediler; öylelikle de gerek kendilerini gerekse müziği ideolojik bir yaklaşımla belirlediler. Bu ideolojik yaklaşım Türk müziğinin Batı müziğinden geri olduğunu, çünkü bunun tek sesliliğe dayandığını ve 'rakı - aşk' bağlamında kurulduğunu savundu. Oysa, bu anlayış aynı düşünceyi klasik - hafif müzik ayrımlarının bulunduğu Batı müziği söz konusu olduğunda dile getirmeyi aklından bile geçirmedir.

Bütün sorun, şimdi, artık bu ayrımların yapılması, Türk müziğinin bilimsellikle ele alınması ve öteki yan anlayışlardan arındırılarak salt bir 'müzik' olarak dinlenilmesidir. Öteki zaten kendi kendisini mahkûm eden bir ideolojik yaklaşımdır.